

Vyvěšeno dne: 12. 2. 2024

Svěšeno dne: 27. 2. 2024

24 Cdo 3727/2023-537

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Romana Fialy a soudců JUDr. Lubomíra Ptáčka, Ph.D., a JUDr. Davida Vlácila v právní věci žalobce **Petra Bartheldiho**, bytem v Pardubicích, Devotyho č. 1625, zastoupeného Mgr. Janem Kvapilem, advokátem se sídlem v Pardubicích, Sakařova č. 1631, jako ustanoveným opatrovníkem, proti žalované **České republice - Ministerstvu zdravotnictví**, se sídlem v Praze 2, Palackého náměstí č. 375/4, o přivolení k zásahu do osobní integrity zletilého, vedené u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 18 C 175/2022, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích ze dne 23. srpna 2023, č. j. 27 Co 176/2023-515, t a k t o :

- I. Dovolání žalobce **se zamítá**.
- II. Žádný z účastníků **nemá právo** na náhradu nákladů dovolacího řízení.

Odůvodnění:

1. Žalobce se podanou žalobou směřující proti žalované České republice (za níž jedná Ministerstvo zdravotnictví) domáhal přivolení k zásahu do jeho integrity tak, že mu bude umožněna eutanázie. Žalobce je přesvědčen o tom, že součástí práva na život, jak je garantováno čl. 6 zákona č. 2/1993 Sb., jímž se vydává Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina základních práv a svobod“), resp. práva na zachování lidské důstojnosti dle čl. 10 Listiny základních práv a svobod, je i právo na důstojnou smrt; žalobce sám již nadále nechce žít, aktuální režim v České republice považuje za zlodějský, zabijácký a fašistický, žití v tomto režimu je pro něj nesnesitelné, je dle svého přesvědčení vystaven krutému, nelidskému a ponižujícímu zacházení. Vedle toho připomenul, že trpí zdravotními problémy, kdy má nevratně poškozenou páteř, poškozené dolní končetiny, jako nemocnému člověku mu podle jeho tvrzení není umožněna odpovídající lékařská péče, když mu není

ponecháváno ani takové množství finančních prostředků, aby byl schopen zajistit si nezbytné léky, případně rehabilitační a další ochranné pomůcky. V souvislosti s popsányi zdravotními obtížemi trpí bolestmi, když do budoucna lze předpokládat jejich další zhoršování, je tak přesvědčen o tom, že jej do budoucna čekají jen další bolesti a utrpení, nechce žít v neustále bolesti, když takový život považuje za zcela nedůstojný.

2. Okresní soud v Pardubicích rozsudkem ze dne 20. 12. 2021, č. j. 21 Nc 451/2018-319, návrh žalobce, aby soud rozhodl o přivolení k zásahu do jeho integrity tak, že mu bude umožněna eutanázie, zamítl (výrok I.), Mgr. Janu Kvapilovi, advokátovi, za výkon funkce procesního opatrovníka přiznal odměnu ve výši 6 600 Kč (výrok II.), státu – České republice nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení (výrok III.) a konečně uvedl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok IV.). Soud prvního stupně provedl dokazování a dospěl k závěru, že podanému návrhu nelze vyhovět, neboť eutanázie není v České republice povolena a jednání, jehož se žalobce po státu dožaduje, má naopak znaky skutkové podstaty trestného činu.

3. K odvolání žalobce Krajský soud v Hradci Králové - pobočka v Pardubicích rozsudkem ze dne 6. 4. 2022, č. j. 27 Co 52/2022-354, rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích I. a III. potvrdil (výrok I.), ve výroku IV. jej změnil tak, že žalobce je povinen nahradit žalované náklady za řízení před soudem prvního stupně ve výši 1 256 Kč (výrok II.), a současně vyslovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok III.). Odvolací soud uvedl, že „vycházel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně“, která považoval za správná a úplná a přisvědčil i jeho právnímu hodnocení, když v plné shodě s ním akcentoval, že otázka úpravy eutanázie či asistované smrti je věcí státu, jeho právního řádu. Dále uzavřel, že pro žalobcem navrhovaný zásah do osobní integrity neexistuje v České republice zákonný rámec, když odpovídající právní úprava je obsažena zejména v zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), zákonu č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, a zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

4. K dovolání žalobce pak Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 17. 8. 2022, č. j. 24 Cdo 2237/2022-382, rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové-pobočky v Pardubicích ze dne 6. 4. 2022, č. j. 27 Co 52/2022-354, a rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 20. 12. 2021, č. j. 21 Nc 451/2018-319, vyjma výroku II. (o přiznání odměny ustanovenému opatrovníkovi) zrušil a věc vrátil Okresnímu soudu v Pardubicích k dalšímu řízení. V odůvodnění uvedl zejména, že v projednávané věci soud prvního stupně rozhodl o tom, že „návrh navrhovatele, aby soud rozhodl o přivolení k zásahu do jeho integrity tak, že mu bude umožněna eutanázie, se zamítá“, že takový výrok je zjevně neurčitý, neboť rozhoduje-li soud o zásahu do integrity [lhostejno přitom, zda vyslovuje s tímto zásahem „souhlas“ nebo k němu „přivoluje“ (zákonodárce v § 100 až § 103 o. z. užívá oba termíny promiscue)], musí vždy jednoznačným a určitým způsobem vymezit k jakému konkrétnímu úkonu (zásahu) je souhlas udílen, že „obdobné náležitosti jsou kladeny na návrh, jímž je zahajováno řízení (srov. zejména § 100 odst. 2 o. z.), resp. na usnesení o zahájení řízení z moci úřední [jde-li o řízení, které lze podle § 13 odst. 1 a 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“) zahájit i bez návrhu] a samozřejmě i na výrokovou část konečného rozhodnutí ve věci“ a že „uvedené požadavky je třeba mutatis mutandis vztáhnout i na "obecnou žalobu" projednávanou mimo rámec řízení upravených v § 65 z. ř. s.“. Dále Nejvyšší soud zdůraznil, že „pojem "eutanázie" je pojmem mnohovýznamovým, a proto právně neurčitým, který sám o sobě, bez dalšího upřesnění, není způsobilý jednoznačně, určitě a nepochybně definovat zásah, jež má být na základě souhlasu (přivolení) soudu proveden“ a že žalobce v závěru řízení ústy svého soudem ustanoveného opatrovníka uvedl, že navrhuje, aby soud „povolil podání letálního (rozuměj smrtícího – poznámka Nejvyššího soudu) prostředku navrhovateli lékařem, na základě výslovné a dobrovolné žádosti navrhovatele, jehož účelem bude ukončení života

navrhovatele“ (srov. podání na č. l. 289 verte spisu), s tímto návrhem (popř. upřesněním původního návrhu) se však soud prvního stupně nijak nevyrovnal, a proto „výrok, který přijal do výroku I. svého rozsudku soud prvního stupně je neurčitý a vytýkaný nedostatek nezhojil ani odvolací soud“.

5. Okresní soud v Pardubicích tedy přistoupil k znovuprojednání žaloby, a to v řízení sporném dle pravidel části třetí občanského soudního řádu a vyzval žalobce k doplnění žaloby ve smyslu § 43 odst. 1 cit. zákona. Žalobce dne 7. 12. 2022 soudu prvního stupně sdělil, že „se svým návrhem domáhá povolení zásahu do své osobní integrity, spočívajícího v podání smrtícího prostředku lékařem, na základě výslovné a dobrovolné žádosti žalobce, jehož účelem bude ukončení života žalobce“.

6. Po provedeném dokazování shledal Okresní soud v Pardubicích tento návrh žalobce (tj., aby byl povolen zásah do jeho osobní integrity spočívající v podání smrtícího prostředku žalobci lékařem na základě jeho výslovné a dobrovolné žádosti, jehož účelem bude ukončení života žalobce) nedůvodným, a proto žalobu rozsudkem ze dne 25. 4. 2023, č. j. 18 C 175/2022-467, zamítl (výrok I.), a dále určil, že žalobce je povinen nahradit žalované náklady řízení ve výši 2 636 Kč do tří dnů od právní moci tohoto výroku rozsudku (výrok II.) a že opatrovníkovi žalobce Mgr. Janu Kvapilovi se přiznává odměna a náhrada hotových výdajů ve výši 11 200 Kč, které budou vyplaceny z prostředků Okresního soudu v Pardubicích (výrok III.). K věcné legitimaci soud prvního stupně uvedl, že žalobci svědčí aktivní věcná legitimace, neboť žádá o povolení tzv. vyžádané eutanázie. Žádost žalobce pak nesměřuje vůči konkrétnímu zdravotnickému zařízení či konkrétnímu lékaři, ale obecně vůči České republice – Ministerstvu zdravotnictví, nicméně se týká zdravotních služeb, kde je dotčenou organizační složkou státu ministerstvo zdravotnictví, tudíž soud prvního stupně dovedl i pasivní věcnou legitimaci žalované k vedení tohoto sporu. Dále soud prvního stupně uvedl, že „zásah do integrity fyzické osoby souvisí převážně se snahou o příznivé ovlivnění zdravotního stavu (na základě realizace individuálního léčebného postupu, s cílem vyléčení nebo zmírnění důsledků nemoci a zabránění vzniku invalidity nebo nesoběstačnosti nebo zmírnění jejich rozsahu, případně jen za účelem zmírnění utrpení a zachování kvality života pacienta, který trpí nevléčitelnou nemocí (§ 5 odst. 2 písm. d/ a h/ zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách), a jako každá jiná zdravotní služba musí být poskytována na náležité odborné úrovni (tzv. lege artis, srov. § 28 odst. 2 zákona o zdravotních službách)“ a že „zásah do integrity člověka, který se neopírá o žádný zákonem uznaný důvod, představuje újmu na přirozených právech dotčené osoby, a je proto protiprávní“. Soud prvního stupně dále k námitkám žalobce o zlodějském režimu v České republice předně uvedl, že tato tvrzení žalobce ničím neprokázal, omezil se na tvrzení a důkazy prokazující jeho zdravotní stav a nemožnost zajistit si lékařskou péči z důvodu nedostatku finančních prostředků. K tomu soud prvního stupně po učinění zjištění, že žalobce je invalidním důchodcem, pobírá invalidní důchod 3. stupně ve výši 16 394 Kč od 1. 1. 2022, je osobou se zdravotním postižením s označením „ZTP“, zdůraznil, že žádnou z předložených lékařských zpráv nebylo prokázáno žalobcovo tvrzení o tom, že mu není poskytována odpovídající lékařská péče, která je v České republice kvalitní a dostupná všem občanům, poskytovaná zdarma v rámci veřejného zdravotního pojištění a že „nebylo z žádného z navržených a provedených důkazů prokázáno, že by nebyla zachována jeho lidská důstojnost, že by byl ze strany státu vystaven krutému, nelidskému a ponižujícímu zacházení“. Soud prvního stupně uzavřel, že „žalobce, ačkoliv se dožaduje povolení asistovaného ukončení života, se ve skutečnosti nechová tak, že by svůj život chtěl ukončit“, a proto „neshledal žádné důvody, pro které by mohl žalobě vyhovět, a to zejména proto, že aktivní způsobení smrti pacientovi, byť na jeho přání, ze soucitu a s ohledem na jeho utrpení, je v České republice hodnoceno jako trestný čin vraždy, což nelze zhojit ani vydáním soudního rozhodnutí, které by směřovalo k takovému postupu, takové rozhodnutí by nebylo

ani možno s ohledem na shora citované respektovat a případné jeho vykonání by nebylo důvodem k upuštění od trestního postihu toho, kdo by se takového jednání dopustil“.

7. K odvolání žalobce Krajský soud v Hradci Králové - pobočka v Pardubicích rozsudkem ze dne 23. 8. 2023, č. j. 27 Co 176/2023-515, rozsudek soudu prvního stupně v odvoláním napadených výrocích I. a II. potvrdil (výrok I.), a dále uvedl, že žalobce je povinen nahradit žalované náklady odvolacího řízení ve výši 300 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku (výrok II.) a že opatrovníkovi žalobce Mgr. Janu Kvapilovi se přiznává odměna a náhrada hotových výdajů ve výši 1 300 Kč, která bude vyplacena z prostředků Okresního soudu v Pardubicích (výrok III.). Poté, co odvolací soud konstatoval, že „vycházel ze skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně k věci samé“ a že „soud prvního stupně vyvodil z učiněných skutkových zjištění a závěrů správné závěry právní“, zdůraznil, že „přípustnost žalobou navrhovaného zásahu do osobní integrity žalobce, jehož účelem má být ukončení jeho života, nelze dovést ani ze zákona o zdravotních službách, popřípadě zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách (lex specialis oproti ustanovením občanského zákoníku), neboť tam upravené poskytování zdravotních služeb a zásah do integrity fyzické osoby se týkají mimo jiné léčebné péče, jejímž účelem je příznivé ovlivnění zdravotního stavu na základě realizace individuálního léčebného postupu, s cílem vyléčení nebo zmírnění důsledků nemoci a zabránění vzniku invalidity nebo nesoběstačnosti nebo zmírnění jejich rozsahu, dále též paliativní péče, jejímž účelem je zmírnění utrpení a zachování kvality života pacienta, který trpí nevléčitelnou nemocí (§ 5 odst. 2 písm. d/ a h/ zákona o zdravotních službách)“, že „tato zvláštní právní úprava tedy sleduje příznivé ovlivnění zdravotního stavu pacienta, v případě pacienta s nevléčitelnou nemocí pak zmírnění utrpení a zachování kvality života“, a tedy že „v žádném případě nelze z této úpravy dovést možnost učinit takový zásah do integrity fyzické osoby, jehož účelem je její usmrcení“. Orbitem dictum pak odvolací soud uvedl, že „se zřetelem na zjištění o osobních, příjmových a zdravotních poměrech žalobce nelze přitakat tomu, že by byl žalobce vystaven nedůstojnému přežívání (existenci) z hlediska lékařské péče, medikace, hmotné či sociální podpory státu, že by čelil krutému, nelidskému a ponižujícímu zacházení“.

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce (dále též „dovolatel“) prostřednictvím svého právního zástupce včasné dovolání, jehož přípustnost spatřuje v dovolacím soudem dosud neřešené otázce, „zda lze v ČR "povolit eutanázii" jen na základě příslušných ustanovení Listiny základních práv a svobod, ačkoli normy tzv. "jednoduchého práva" eutanázii nepřipouštějí“. Podle názoru dovolatele „právo na eutanázii jako právo na důstojnou smrt vyplývá přímo z ústavních předpisů České republiky, konkrétně z Listiny základních práv a svobod a jejího čl. 10 odst. 1 garantujícím právo na lidskou důstojnost, jakož i čl. 1 akcentujícího svobodu člověka“, přičemž má za to, že „tato ustanovení mají přednost před normami podústavními, které by v rozporu s příslušnými ustanoveními Listiny základních práv a svobod právo na důstojnou smrt, a tedy ve svém důsledku právo na svobodu a důstojnost jednotlivce, omezovaly či vylučovaly“. Dovolatel rovněž namítá, že „ve svém návrhu podrobně uvedl jak zdravotní obtíže, tak i další okolnosti (zejména jím velmi úkorně vnímanou šikanu ze strany řady veřejných institucí a státu jako takového obecně), které činí jeho život nedůstojným, když pokračování v takovém žití je pro něj nesnesitelné“ a že „nutnost i nadále setrvávat v takové existenci vnímá jako zásah do svého práva na zachování lidské důstojnosti, a ze shora uvedeného čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod tak odvozuje své právo na důstojné ukončení této nedůstojné existence“. Dovolatel je přesvědčen, že „člověk by měl mít právo rozhodovat i o své smrti“ a že „svobodná vůle je projevem autonomie člověka, na základě které může každý činit libovolná rozhodnutí“, tedy že „jeho svobodné rozhodnutí v podobě ukončení jeho života nikoho neohrožuje, nezasahuje do práv třetích osob a je naplněním práva na svobodu člověka“. Dovojuje, že „odepřel-li odvolací soud ve svém rozhodnutí žalobci právo

na důstojnou smrt v podobě eutanázie, je jeho rozhodnutí ze shora uvedených důvodů založeno na nesprávném právním posouzení věci a ve svém důsledku představuje porušení práv navrhovatele garantovaných v čl. 1 a v čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod“. S podrobnější argumentací se dále žalobce dovolával nálezů Ústavního soudu jednak ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. II. ÚS 2268/07, a dále ze dne 7. 12. 2005, sp. zn. IV. ÚS 412/04, podle nichž těžištěm ústavního pořádku České republiky je jednotlivec a jeho práva garantovaná ústavním pořádkem České republiky; jednotlivec je východiskem státu a stát a všechny jeho orgány jsou ústavně zavázány k ochraně a šetření práv jednotlivce. Dovolatel proto navrhuje, aby „dovolací soud napadené rozhodnutí soudu odvolacího, jakož i jemu předcházející rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení“.

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalobce podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

10. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

11. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

12. V projednávané věci záviselo rozhodnutí odvolacího soudu na vyřešení právní otázky, zda je možno v České republice „povolit eutanázii“ jen na základě znění Listiny základních práv a svobod, a to přesto, že normy tzv. „jednoduchého práva“ (zejména občanský zákoník a trestní zákoník) eutanázii nepřipouštějí. Dovolání shledal Nejvyšší soud ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. v uvedeném rozsahu přípustným, neboť daná otázka nebyla doposud v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena.

13. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které Nejvyšší soud provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), striktně vázán důvody v dovolání vymezenými (§ 242 odst. 3 věta první o. s. ř.), dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

14. Jak uvedl Nejvyšší soud již v předchozím rozsudku v této věci (tj. rozsudku ze dne 17. 8. 2022, sp. zn. 24 Cdo 2237/2022), dovolací soud, vázán rozsahem a důvody podaného dovolání, se nemohl zabývat otázkami, které řešil soud prvního stupně, zejména zda je žalovaná v dané věci pasivně legitimována. Pokud jde o označení účastníků řízení, dovolací soud převzal údaj o účastnících z rozsudku odvolacího soudu, neboť „povolení eutanázie“ osobě starší 14 let, která sama takový zásah do své integrity navrhuje a souhlasí s ním, nepředstavuje postup podle § 100 až § 102 o. z., podle nichž rozhoduje soud o přivolení k zákroku jen v případě, že se jedná o osobu nezletilou a zároveň starší 14 let, která zákroku vážně odporuje, ačkoliv zákonný zástupce se zákrokem souhlasí, případně se jedná o osobu zletilou, která není plně svéprávná, dále v případě, že se jedná o zásah do integrity člověka neschopného úsudku, pokud takovýto zásah způsobí trvalé, neodvratitelné a vážné následky, nebo pokud je takovýto zásah spojen s vážným nebezpečím pro jeho život nebo zdraví. Řečeno jinak: občanský zákoník nepředpokládá, že bude soudem rozhodováno o zásahu do integrity dospělé svéprávné osoby, která s takovým zásahem výslovně souhlasí.

15. Čl. 1 Listiny základních práv a svobod deklaruje, že lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezczizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.

16. Čl. 6 Listiny základních práv a svobod stanoví, že každý má právo na život. Lidský život je hoděn ochrany již před narozením (odstavec 1). Nikdo nesmí být zbaven života (odstavec 2). Trest smrti se nepřipouští (odstavec 3). Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné. Právo bránit život svůj či život jiného člověka i se zbraní je zaručeno za podmínky, které stanoví zákon (odstavec 4).

17. Čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod pak uvádí, že každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.

18. Život jednotlivce je hodnotou, kterou je stát povinen respektovat a smí do ní zasáhnout pouze ve výjimečných situacích. Zároveň musí zajistit ochranu života vytvořením odpovídajícího legislativního rámce a případné ohrožení či přímo zbavení života účinně vyšetřit a zajistit plné odškodnění oběti. V této souvislosti je tedy z pozice státu poměrně složité zaručit možnost ukončení života náhradní formou, například eutanázií (aktivní eutanázie: jedná se o usmrcení osoby na vlastní žádost jinou osobou podáním smrtící látky; pasivní eutanázie: jedná se o usmrcení osoby tím, že je jí jinou osobou odepřena či ukončena život udržující léčba) či asistovanou sebevraždou (jedná se o sebevraždu za pomoci jiné osoby). Stát by měl chránit hodnotu života jednotlivce i proti vůli jeho samotného [srov. Hussein, F., Bartoň, M., Kokeš, M., Kopa, M. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, komentář k čl. 6 - Právo na život, marg. č. 46].

19. Z čl. 1 Listiny základních práv a svobod nelze dovozovat žádné přímo vynutitelné subjektivní právo na svobodu; lze se tak v zásadě dovolávat pouze ústavně zaručených práv a svobod. Ty jakožto ústavněprávní kategorie nemají absolutní platnost; jsou omezeny právy jiných, ať již tato práva plynou jako ústavně zaručená z ústavního pořádku republiky, či z jiných zábran daných zákony chránícími celospolečenské zájmy či hodnoty (srov. Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2023. Komentář k čl. 1, dostupný v ASPI).

20. Ustanovení § 93 odst. 1 o. z. pak uvádí, že mimo případ stanovený zákonem nesmí nikdo zasáhnout do integrity jiného člověka bez jeho souhlasu uděleného s vědomím o povaze zásahu a o jeho možných následcích. Souhlasí-li někdo, aby mu byla způsobena závažná újma, nepřihlíží se k tomu; to neplatí, je-li zásah podle všech okolností nutný v zájmu života nebo zdraví dotčeného.

21. Cit. ustanovení vyzdvihuje základní a nejčastější právní důvod zásahu do integrity člověka, tj. souhlas dotčeného člověka (na jiných místech užívá zákon v souvislosti se zásahy do osobnostního práva výrazu svolení - srov. § 84 až § 89 o. z.; obsahový rozdíl mezi oběma pojmy není). Formulace „mimo případ stanovený zákonem“ ovšem zároveň upozorňuje na skutečnost, že vyplývá-li taková možnost ze zákona, a to ať již z občanského zákoníku nebo jiného zákonného předpisu (třeba i převážně veřejnoprávní povahy), může být zasazeno do integrity člověka i tehdy, když souhlas se zásahem neudělil. Například podle zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, je člověk povinen podrobit se v určitých případech předepsaným očkováním (§ 46 zák. č. 258/2000 Sb.), protiepidemickým opatřením včetně izolace či karantény (§ 53, § 64 a § 65 zák. č. 258/2000 Sb.), jakož i léčení stanovených infekčních nemocí (§ 70 zák. č. 258/2000 Sb. a vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 306/2012 Sb. která okruh těchto nemocí stanoví).

22. Stanoví-li občanský zákoník, že se nepřihlíží k souhlasu se způsobením závažné újmy, vyjadřuje tím, že určité hodnoty jsou považovány za společensky natolik významné, že s nimi člověk není oprávněn zcela volně nakládat. Předmětné ustanovení tak činí

právně bezvýznamným souhlas s usmrcením či se způsobením závažné újmy na zdraví [srov. Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. (§ 1 - § 645, obecná část). Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentář k § 93, dostupný v ASPI].

23. V České republice, jak správně dovodily i soudy nižších stupňů, neexistuje de iure možnost provedení eutanázie ani asistované sebevraždy. Naopak v zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „tr. zákoník“) je zakotveno mnoho trestných činů proti životu a ohrožujících život, které mají za cíl život ochránit (viz například § 30 odst. 1 a odst. 3 tr. zákoníku, kdy se svolení osoby nevztahuje na souhlas k ublížení na zdraví či usmrcení, dále pak § 144 tr. zákoníku upravující trestný čin napomáhání k sebevraždě a zejména § 140 jako trestný čin vraždy v případě aktivní eutanázie). Z výslovného znění § 30 odst. 3 tr. zákoníku vyplývá, že za svolení poškozeného, jež by vylučovalo protiprávnost činu jiné osoby, zásadně nelze považovat souhlas s ublížením na zdraví a s usmrcením. Život a zdraví jsou tedy považovány za tak významné hodnoty, že i když se týkají konkrétního člověka, převažuje společenský zájem na ochraně těchto statků před právem jedince o těchto statcích svobodně rozhodovat. Jedinou výjimku v tomto směru představuje, jak bylo uvedeno i výše, svolení k lékařským zákrokům souladným s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe (tedy s tzv. postupem *lege artis*), které vylučuje protiprávnost činu spočívajícího právě v takovémto lékařském zákroku. V tomto případě musí jít o tzv. informovaný (poučený) souhlas poškozeného s lékařským zákrokem, tedy souhlas udělený po podrobném lékařském poučení o diagnóze, o možné terapii včetně alternativ a o rizicích v úvahu přicházejících lékařských postupů. V návaznosti na to je potřebné zdůraznit, že svolení poškozeného má význam zejména při posuzování trestnosti činů proti majetku a může se týkat i některých přísně osobních práv (např. osobní svobody a cti). Podle právní úpravy platné v České republice je trestní odpovědnost proto dána i v případě tzv. eutanázie (srov. ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 21 a 22; a také například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 6 Tdo 268/2007).

24. Soudce je při rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu; je oprávněn posoudit soulad jiného právního předpisu se zákonem nebo s takovou mezinárodní smlouvou (srov. č. 95 odst. 1 Ústavy ČR). Zákony a mezinárodními smlouvami se vázanost soudce nevyčerpává; z vázanosti soudce „zákonem“ bezesporu plyne i jeho vázanost ústavním pořádkem (*argumentum a minori ad maius*), a podle čl. 89 odst. 2 Ústavy ČR také nálezy Ústavního soudu, a to nejen *inter partes* (v instančním postupu, což je samozřejmou a nezbytnou funkční podmínkou soudního systému, i bez výslovné ústavní úpravy), ale zejména *erga omnes* - nálezy Ústavního soudu tak do našeho právního systému vnáší prvky precedenčního práva (srov. Rychetský, P., Langášek, T., Herc, T. a kol. Ústava České republiky. Zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentář k čl. 95, marg. č. 6, dostupný v ASPI). Nadto Nejvyššímu soudu nepřisluší posuzovat ústavnost zákonů (srov. čl. 87 odst. 1 Ústavy ČR), ani nevidí důvod pro předložení věci Ústavnímu soudu České republiky (ve smyslu čl. 95 odst. 2 Ústavy ČR).

25. Odkazoval-li dále dovolatel na nálezy Ústavního soudu ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. II. ÚS 2268/07, a ze dne 7. 12. 2005, sp. zn. IV. ÚS 412/04, neshledal Nejvyšší soud toto jeho zdůvodnění přiléhavým, když z nich nevyplývá, že by součástí práva na zachování lidské důstojnosti mělo být i právo na důstojné ukončení života, jak se domnívá dovolatel. Nadto například z nálezu Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14, se podává, že život je základní lidskou hodnotou a právo na život má mezi lidskými právy zvláštní postavení. Bývá označováno jako „nejdůležitější lidské právo“ a porušení tohoto práva vedoucí k usmrcení člověka patří k nejzávažnějším porušením lidských práv.

26. Dovolací soud z výše uvedených důvodů nesdílí názor dovolatele, že by bylo možné s odkazem na práva garantovaná Listinou základních práv a svobod „povolit eutanázii“ tak, jak ji vymezil ve svém (doplněném) návrhu na zahájení řízení. Dovolateli se tedy prostřednictvím uplatněných argumentů nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí.

27. Z uvedeného tedy vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska žalobcem uplatněných dovolacích důvodů správný. Protože nebylo zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen některou z vad, uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobce podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

28. Výrok o nákladech dovolacího řízení se opírá o ustanovení § 243c odst. 3 věty první, § 224 odst. 1, § 151 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., když dovolání žalobce bylo zamítnuto a u žalované nebyly zjištěny žádné prokazatelné náklady dovolacího řízení.

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 29. 1. 2024

L. S.

JUDr. Roman Fiala v. r.
předseda senátu